

Μαύρα

Γιώτα Ροπόκη

ΜΑΥΡΑ

Έρωτας και Πολιτική στην
εποχή της οικονομικής κρίσης

τίτλος συγγράμματος
Μαύρα
Έρωτας και Πολιτική στην εποχή της οικονομικής κρίσης

συγγραφέας
Γιώτα Ροπόκη

...

διεύθυνση έκδοσης
Βαλάντης Ναγκολούδης
σύμβουλος έκδοσης
Μηνάς Παπαγεωργίου
atelier
Αντώνης Καραναύτης,
Γιάννης Ερμείδης, Λυδία Χατζημάρκου

συντονισμός προώθησης
Κατερίνα Κουμέλη
φιλολογική επιμέλεια
Μαριάννα Λεμοντζή

α΄ έκδοση Ιούνιος 2021
isbn 978-960-626-424-5

Εκδόσεις Πηγή   **A Pigi Publication**
Θεσσαλονίκη - Αθήνα   Thessaloniki - Athens

www.pigi.gr | 2311 27 28 03 | info@pigi.gr
Μέλος του Πρότυπου Ομίλου Πολιτισμού Πηγή

η καλλιτεχνική επιμέλεια του έργου έγινε
από τα ατελιέ του iWrite.gr

...

Απαγορεύεται η δημοσίευση μέρους ή του συνόλου του βιβλίου αυτού,
η αναπαραγωγή ή η μετάδοσή του με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό
μέσο, χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

Εν αρχή ο νους...

Ήταν Νοέμβρης του 2015. Το κρύο ήταν τσουχτερό. Περπατούσα μόνη στο κέντρο της Αθήνας. Όταν έφυγα από το πανεπιστήμιο, είχε μόλις νυχτώσει. Ο ουρανός φάνταζε πιο σκοτεινός πίσω από τα θαμπά, κίτρινα φώτα της πόλης.

Κάτι τέτοιες νύχτες μού άρεσε να περπατώ μόνη, να αφήνω το κρύο να μουδιάζει τις αισθήσεις μου, να αφουγκράζομαι τους πνιχτούς αχούς της έρημης πόλης, τα στόρια των μαγαζιών που κλείνουν και τα μάνταλα που σφαλίζουν τις πόρτες, τον αέρα που εμβολίζεται κάθε τόσο από τα λιγοστά αυτοκίνητα, τον ήχο μιας πελώριας, αεικίνητης μηχανής που κρύβεται κάτω από τους τόνους του τσιμέντου και βαστάζει όλες αυτές τις μηχανοκίνητες πόλεις της εποχής μας.

Μια απέραντη ησυχία διαφέντευε πια τις πόλεις. Ησυχία βαριά. Καθώς ανέβαινα τη λεωφόρο Συγγρού για το Σύνταγμα, μόνο ο ήχος από τις μπότες μου αντιβούιζε ρυθμικά μες στα στενά. Στα δεξιά μου ορθώνονταν οι στύλοι του Ολυμπίου Διός και πιο πάνω η πύλη του Αδριανού. Περίλαμπρα και μεγαλοπρεπή έστεκαν, ακούραστα κι αγέραστα. Φωταγωγημένα στολίδια, απομεινάρια της ένδοξης νιότης ενός παλιού κόσμου, χαμένου τώρα πια από καιρό. Από τότε, χιλιάδες διάβηκαν τα χρόνια σε τούτο το χώμα και τώρα πια κείτονται χαλάσματα, ερείπια ασάλευτα, να αντανakλούν την παρακμή και την κοινωνική αποσύνθεση. Συνεχίζοντας στη λεωφόρο Αμαλίας, περπατώντας κατά μήκος του Εθνικού Κήπου, άρχισε να φαίνεται η παλιά Βουλή, τώρα πια σκοτεινή, με τα παραθυρόφυλλα κλειστά. Μόνο ένας τσολιάς

έμενε να παραφυλάει στη σκοπιά δίπλα από το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ως ένδειξη σεβασμού των παλαιών αρχών. Έμενε εκεί, να θωρεί το σκοτάδι που άπλωνε πάνω από τα στοιβαγμένα σπίτια. Στο συννεφιασμένο ουρανό είχε απομείνει μια πνιγηρή λάμψη, που όλο και λιγότευε με το φευγίο του ήλιου. Πιο πίσω, ο φωτισμένος λόφος του Λυκαβηττού, με το άσπρο εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη στην κορφή, ορθωνόταν σαν τον Όλυμπο πάνω από τα κεφάλια μας.

Η υγρασία είχε ποτίσει την ατμόσφαιρα κι από τις λάμπες των δρόμων το φως έβγαине θαμπό. Οι φυλλωσιές των δέντρων απλώνονταν επιβλητικές πάνω από τις γραμμές των τρόλεϊ, που πλέκονταν σαν κληματόβεργες κάτω από τον αττικό ουρανό. Μια θλίψη μου κούρνιαζε στο στέρνο. Πόσες τέτοιες νύχτες πέρασαν κάτω από αυτόν τον ίδιο πάντα ουρανό. Πόσα πολλά που γίνηκαν, περάσαν και μετά πάλι κι άλλα, κι άλλα... «Θα περάσει κι αυτό... Κι η δική μας εποχή θα περάσει...» έλεγα, για να παρηγορώ την καρδιά μου.

Εμπρός μου, ξεχύνονταν η πλατεία Συντάγματος και πιο κάτω η Ερμού. Η Ερμού, με τα άλλοτε στολισμένα και γεμάτα φώτα μαγαζιά της, με τον κόσμο να περιδιαβαίνει τα στενά, με τους καστανάδες, τους λατερνατζήδες και τους κουλουρτζήδες, με τους λαχειοπώληδες και τους σαλεπιτζήδες, έμοιαζε σαν φάντασμα πίσω από κατεβασμένα στόρια, μέσα από σπασμένα τζάμια, κάτω από κιτρινιάρικα ενοικιαστήρια και πωλητήρια.

Τούτος ο χειμώνας είχε μπει απότομα. Έπειτα από έξι χρόνια ύφεσης, ο κόσμος σαν να πάγωσε. Τα φώτα έσβησαν και η αυλαία έπεσε. Αυτό ήταν το τέλος. Έτσι νιώθαμε, τουλάχιστον. Η οικονομική κρίση μάς γύρισε πίσω, στις μνήμες του κοντινού μας παρελθόντος. Σαν να μας θύμιζε μια εποχή –τη μόνη που ξέραμε κάποτε σε τούτον τον τόπο– από χρόνια χαμένη, απωθημένη στα βάθη του συλλογικού μας ασυνειδήτου. Την εποχή των παππούδων μας και των δικών τους παππούδων, που νομίζαμε ότι ξεπεράσαμε μια για πάντα με τα μεταπολιτευτικά χρόνια της ανάπτυξης, της προόδου, του εκσυγχρονισμού. Ένας νέος κόσμος διαμορφωνόταν μπροστά μας και ο καθένας μας έπρεπε να παίξει το ρόλο του, για να μπορέσει αυτός ο κόσμος να επιβιώσει. Και όπως σε κάθε περίοδο κρίσης, οι διαφορές μεταξύ των ανθρώπων, που άλλωστε πάντα υπήρχαν, τώρα πια φαίνονταν απροκάλυπτα και με τον πιο σκληρό τρόπο.

Τα τελευταία χρόνια βρισκόμασταν ουσιαστικά σε καθεστώς πτώχευσης. Και η κρίση που πλήγωσε ανεπανόρθωτα το βιοτικό μας επίπεδο δεν άργησε να γίνει μια κρίση των πολιτικών θεσμών και των κοινωνικών μας δεσμών. Οι πολιτικές δυνάμεις που κυριαρχούσαν όλες αυτές τις δεκαετίες, παρά τις στενές τους σχέσεις με τα κέντρα εξουσίας του πολιτισμένου κόσμου, δεν κατάφεραν να διαχειριστούν τα νέα δεδομένα. Η απογοήτευση του κόσμου, που έχανε σταδιακά την εμπιστοσύνη του και την ελπίδα του, βάραινε. Οι εκλογές γίνονταν όλο και πιο συχνά. Οι κυβερνήσεις συνεργασίας εναλλάσσονταν μεταξύ τους χωρίς καμία ουσιαστική διαφορά, ανεξαρτήτως του ιδεολογικού χώρου από τον οποίο υποτίθεται ότι προέρχονταν, απλά για να επικυρώσουν νέες σειρές μέτρων λιτότητας. Η εκλογική αποχή ολοένα και θέριευε, φτάνοντας σε ποσοστά που ξεπερνούσαν κατά πολύ κάθε ιστορικό προηγούμενο. Η δυσαρέσκεια του κόσμου κατέληγε να αποτυπώνεται σε βίαιες επιθέσεις εναντίον πολιτικών προσώπων. Με μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού να ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, η εγκληματικότητα και ο φόβος εκτινάχθηκαν.

Οι μεγάλες, βέβαια, σωτήριες δυνάμεις της Δύσης έσπευσαν να προσφέρουν για μια ακόμα φορά την πολύτιμη βοήθειά τους – όπως άλλωστε μόνο αυτές ξέρουν να προσφέρουν στους αδύναμους. Εγκατέστησαν μια νέα κυβέρνηση, που αποτελούνταν από ορισμένα διακεκριμένα πρόσωπα της παλαιάς πολιτικής σκηνής και με ακόμα πιο διακεκριμένους ξένους τεχνοκράτες, για να τραβούν τα νήματα πίσω από τις μαριονέτες. Τα νέα μέτρα ήρθαν να σαρώσουν την ελληνική οικονομία με τέτοια ορμή, που κανείς μας δεν είχε φανταστεί όλα αυτά τα χρόνια. Το τέλος της κρίσης στην Ευρώπη φάνταζε για μας η αρχή ενός νέου εφιάλτη. Τα μαγαζιά έκλειναν το ένα πίσω από το άλλο. Ακόμα και οι μεγάλες επιχειρήσεις αδυνατούσαν να ανταπεξέλθουν. Τα σούπερ μάρκετ γέμιζαν τα ράφια μόνο με τα απαραίτητα. Οι εισαγωγές πολλών προϊόντων, όπως ο καφές και η ζάχαρη, είχαν σταματήσει. Το εμπόριο στη μαύρη αγορά έδινε κι έπαιρνε. Τα ναρκωτικά κυκλοφορούσαν πια ελεύθερα στους δρόμους. Οι γειτονιές έμοιαζαν με εγκαταλελειμμένα φρούρια. Συνθήματα παντού· στους τοίχους, σε κατεβασμένα ρολά και σε σπασμένα τζάμια, γραμμένα με κόκκινες και μαύρες μπογιές. Η φτώχεια απλωνόταν, οι μετανάστες πλήθαιναν. Οι αναταραχές και οι συγκρούσεις κατέληγαν σε αιματηρές

συμπλοκές, που απαιτούσαν την αυστηρή επιτήρηση, τη διατήρηση της δημόσιας ασφάλειας και ευταξίας. Η αστυνόμευση αυξήθηκε. Οι περιπολίες και οι καλοσιδερωμένες στολές εγκαταστάθηκαν ξανά σε κάθε γωνιά της πόλης. Χιλιάδες μάτια επόπτευαν αυστηρά την κάθε σου κίνηση, το κάθε βλέμμα, το κάθε βήμα. Και, ακόμα χειρότερα, πίσω από τις πλάτες της έννομης τάξης, οι καλογουαλισμένες αρβύλες σάρωναν στο διάβα τους ό,τι δεν εναρμονιζόταν. Τα «σκουπίδια» που δεν μάζευαν τα απορριμματοφόρα οχήματα ήταν δική τους δουλειά. Τα «μιάσματα» αυτά που κοιμούνταν στους δρόμους, που ζητιάνευαν για ένα κομμάτι ψωμί, που ήταν ξένοι, που δεν μοιράζονταν το αίμα τους, το καθάριο αυτό αίμα. Το βράδυ περνούσαν σαν δαίμονες. Να καθαρίσουν τις πλατείες.

Ναι, είχε μπει απότομα εκείνος ο χειμώνας. Το κρύο του μου τρύπαγε τα κόκαλα.

Μια στάλα μελαγχολίας πλανιόταν στο νοτισμένο από την υγρασία αέρα, που έκανε το φως του δρόμου να θαμπώνει. Μες στην ησυχία, ακουγόταν ο συρμός του μετρό να περνάει κάτω από το έδαφος. Περπάτησα λίγο πιο κάτω. Διέσχισα τη Φιλελλήνων και άρχισα να κατεβαίνω την Ερμού. Ο δρόμος ήταν άδειος. Θα έπαιρνα το τρένο από τον ηλεκτρικό σταθμό στο Μοναστηράκι. Δεν ήθελα να γυρίσω στο σπίτι. Με πλάκωναν οι τοίχοι στο σπίτι. Πριν φτάσω στην Καπνικαρέα, βγήκα από το δρόμο και μπλέχτηκα μέσα στα στενά. Συνήθιζα από παλιά να περπατώ μες στα ξεχασμένα από τον κόσμο και τους τουρίστες σοκάκια, αν και τώρα πια δεν ήταν ασφαλές. Τις νύχτες δεν κυκλοφορούσε κανείς στους δρόμους και οι συμπλοκές στο κέντρο ήταν καθημερινό φαινόμενο. Μα μια θηλιά στο λαιμό με έπνιγε απόψε. Με έπνιγε με τέτοια λύσσα, που δεν με χωρούσε ο τόπος. Σαν ξαφνικά η γη ολάκερη να μην μπορούσε να με χωρέσει. Η ζωή ήταν μια πύρινη κόλαση κι εγώ καιγόμουν καταμεσής του πελάγους. Το βήμα μου παρέμενε αργό. Φάνταζε ήρεμο, κι όμως μέσα μου έβραζα. Έβραζα, σαν να ήταν αυτή η τελευταία μου μέρα στο μάταιο αυτό κόσμο.

Από κάπου μακριά, ακούστηκε ξεθωριασμένος ο ήχος από ένα μπαγλαμαδάκι. Η μουσική γλίστραγε μες στα σκοτεινά σοκάκια. Σαν από όνειρο, ξεπήδησαν θύμησες σβησμένες στο χρόνο. Ακολούθησα τη μουσική περπατώντας στις μύτες των ποδιών, να μην ταραξω τις νότες που διάβαιναν σέρνοντας πίσω τους μακρινούς καημούς, δεμέ-

νους με την ιστορία αυτού του τόπου. Καημούς που μας ενώνουν, που μας φέρνουν κοντά, γύρω από στρογγυλά τραπέζια που ζητάνε κρασί και καπνό. Καημούς που φέρνουν δάκρυα στα μάτια, που σιγοκαΐνε τις ψυχές μας και γλείφουν ανοιχτές πληγές με θαλασσινό νερό.

Η μουσική σταμάτησε απότομα. Άκουσα φωνές. Το αίμα μου πάγωσε. Προσπάθησα να πλησιάσω πιο κοντά, μένοντας κρυμμένη στις σκιές, πίσω απ' τη γωνιά ενός σπιτιού. Έσκυψα λίγο μπροστά, ίσα-ίσα να μπορώ να δω. Ένας νεαρός, με το μπαγλαμαδάκι στο χέρι, καθόταν στο πλακόστρωτο, περίπου δέκα μέτρα από 'δω, με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο. Τον είχαν σιμώσει δυο άντρες, γεροδεμένοι. Είχαν σταθεί από πάνω του, σαν δρεπάνια έτοιμα να πέσουν και να θερίσουν το χόμα. Ο ένας από δαύτους κρατούσε ένα στειλιάρι στα χέρια του και ο άλλος σαν να του μιλούσε, μα δεν μπορούσα να ακούσω τι έλεγαν. Έκανα να φύγω πριν με δει κανείς, όταν σήκωσαν βίαια το νεαρό στον αέρα. Έβλεπα τα πόδια του να μην ακουμπάνε στο πάτωμα. Του φώναζαν και γελούσαν, απειλώντας τον. Αυτό το γέλιο τους μου τρύπαγε τα μηνίγγια.

Άρχισε να ψιχαλίζει. Ένωθα τις λεπτές ψιχάλες να μου ποτίζουν σιγανά τα μαλλιά. Η αναπνοή μου είχε γίνει γρήγορη, δεν μπορούσα να την ελέγξω. Ξαφνικά, πιάνοντας το νεαρό από το γιακά, τον κόλλησαν στον τοίχο, αρχίζοντας με το στειλιάρι να του χτυπάνε με μανία τα χέρια. Στα αυτιά μου βούιζε μόνο ο ήχος απ' το δικό τους το χτύπημα και από τους χτύπους της καρδιάς μου. Κοιτούσα έντρομη τη σκηνή, χωρίς να μπορώ να αντιδράσω. Μεσ στο μισοσκόταδο, κάτω από το φέγγος της κίτρινης λάμπας, γυάλισε το μέταλλο στο χέρι του φονιά, περιμένοντας να σπείρει το θάνατο. Μια στιγμή πάντα αρκεί. Για να μείνεις σιωπηλός και άπραγος ή να φωνάξεις με την πιο δυνατή φωνή. Πάντα μια στιγμή αρκεί, για να μείνουν όλα ίδια ή να αλλάξουν για πάντα.

Θυμάμαι ότι δεν μπορούσα ούτε να σκεφτώ ούτε να ελέγξω το κορμί μου ή τη φωνή μου. Βγήκα απότομα από τις σκιές του δρόμου, πετάχτηκα άξαφνα στο πλακόστρωτο κάτω από τις θαμπές κίτρινες λάμπες, μέσα στην απαλή βροχή, και φώναξα, με μια φωνή που δεν γνώρισα πρωτότερα: «Εεεε!!!».

Σιωπή. Μεσ στη νύχτα ακούγονταν μόνο οι σταγόνες τις βροχής, που σαν οβίδες φάνταζαν στα αυτιά μου. Οβίδες που βροντούσαν το τέλος μου.

«Τι κάνετε εκεί, ρε!»

Θυμάμαι τα πρόσωπά τους καθαρά. Να με κοιτούν απορημένα, περιφρονητικά. Ο ένας έκανε να κινηθεί προς το μέρος μου. Νομίζω ότι άκουσα μια βραχνή φωνή να μου λέει να φύγω – νομίζω ήταν αυτός ο νεαρός που φώναζε. Αλλά και πάλι, δεν ήμουν σίγουρη. Δεν μπορούσα να σκεφτώ, ούτε να τρέξω. Όπως στα όνειρα, που θες να τρέξεις μα δεν ορίζεις το κορμί. Δεν ξαναμίλησα ποτέ για αυτή τη νύχτα εκτός μόνο από μια φορά. Στεκόμουν μαρμαρωμένη κάτω από την κίτρινη λάμπα. Η βροχούλα είχε νοτίσει τον αέρα. Η αναπνοή μου ήταν γρήγορη. Τα πόδια μου βαριά. Οι αισθήσεις μου είχαν παγώσει. Με είχε κατακλύσει πια ο φόβος. Η μορφή του άντρα που ερχόταν προς το μέρος μου έμοιαζε πια θολή. Όλα θολά, σαν όνειρο, φάνταζαν εκείνη τη νύχτα. Ένωθα αβοήθητη. Έκλεισα τα μάτια και παραδόθηκα στη μοίρα μου. Σαν να αισθάνθηκα το τέλος να πλησιάζει και σαν να αδημονούσα για αυτό.

Και ένιωσα, για πρώτη φορά μετά από τόσα χρόνια, ανακούφιση. Σαν να έφυγαν από μέσα μου όλα τα σύννεφα που σκίαζαν την καρδιά μου, σαν να ταξίδεψα για δυο λεπτά στις μακρινές ακρογιαλιές των παιδικών μου χρόνων. Και ήταν όλοι εκεί. Ήταν όλα εκεί. Όλα όσα χρειαζόμουν σε τούτη τη ζωή –και την επόμενη– για να είμαι ευτυχισμένη. Άφησα το πρόσωπό μου να το λούσει ο καλοκαιρινός αέρας, τα πόδια μου να γευτούν την αρμύρα της θάλασσας, άκουσα τα γέλια ενός μικρού ξυπόλητου παιδιού, περιτριγυρισμένο από τόση αγάπη, από τόσους ανθρώπους. Πόση ευτυχία μπορεί να αντέξει ένας άνθρωπος; Εγώ την ένιωσα. Και ήταν όλη εκεί. Για όλους μας είναι εκεί. Στις αγκαλιές των παιδικών μας χρόνων.

Με ένα δυνατό τράνταγμα, βγήκα από το λήθαργο. Η βροχή έπεφτε σιγανά. Έκανε κρύο. Ένωθα την υγρασία να μου τρυπάει τα κόκαλα. Το αχνό φως της λάμπας ξεδιάλυne δυο πεσμένα κορμιά, αναίσθητα, στην άκρη του υγρού δρόμου.

«Μ' ακούς; Πρέπει να φύγεις από 'δω!» Ο άγνωστος άντρας που έστεκε εμπρός μου με τράνταζε δυνατά, φωνάζοντάς μου, προσπαθώντας να με τραβήξει από μια δίνη φανταστική, που μέσα της είχα γλιστρήσει. Ήταν στο ύψος μου, κι όμως ένιωθα το κορμί του πελώριο ολόγυρά μου.

Από πιο πίσω, ακούστηκε μια αντρική φωνή: «Πρέπει να φύγουμε. Όπου να 'ναι θα σκάσουν οι μπάτσοι».

Είδα κάμποσες φιγούρες να τρέχουν· δυο-τρεις, δεν κατάλαβα πόσοι. Με τράβηξε απ' το χέρι και αρχίσαμε να τρέχουμε μες στη βροχή, μες στα έρημα στενά. Μόνο οι μπότες μας κι οι ανάσες μας έσκιζαν λυσσασμένα τον αέρα. Σταματήσαμε πιο κάτω, πίσω από την πλατεία, στο Μοναστηράκι. Με κόλλησε βίαια στον τοίχο ενός σπιτιού και μου ψιθύρισε, κοιτώντας με στα μάτια: «Μπες στο τρένο και φύγε γρήγορα. Φύγε και μην κοιτάξεις πίσω. Και μη μιλήσεις σε κανέναν για απόψε». Φορούσε μια μαύρη κουκούλα, που του κάλυπτε όλο του το πρόσωπο. Μόνο τα μάτια του λαμπύριζαν μες στη νυχτιά.

Έκανε να φύγει, μα τον κράτησα. Κοιταχτήκαμε για μια στιγμή. Μόνο για μια στιγμή. Κι ύστερα χάθηκε. Κάνοντας να φύγω, η ματιά μου έπεσε στους μόνιμα σημαδεμένους από μπογιά και συνθήματα τοίχους. Και στην άκρη, σε μια μικρή γωνιά, πράσινο το χρώμα σχημάτιζε μέσα σ' έναν κύκλο το σημάδι: **M**, για Μυρμιδόνες.

Πέρασε κοντά ένας μήνας από κείνο το βράδυ. Από εκείνο το βράδυ που χύθηκε μέσα μου σαν δηλητήριο. Δηλητήριο που σαν το πεις, σαν το γευτείς, πικρή του η γεύση ξεχύνεται στις φλέβες, σου μαυρίζει το μυαλό και το κορμί, σε οδηγεί στο θάνατο. Μα σαν σου παίρνει λίγο-λίγο τη ζωή, φάρμακο το φαρμάκι γίνεται και η πικρή του γεύση αποκτά γλυκάδα. Μια γλυκάδα που μοιάζει με το λήθαργο.

Δεν μίλησα σε κανέναν για όσα συνέβησαν εκείνο το βράδυ. Δεν μίλησα από φόβο. Φόβο για μένα, μα και για τους άλλους. Λίγοι είχαν απομείνει κοντά μας που να μπορείς να τους εμπιστευτείς. Τα πλοκάμια της νεοεγκαθιδρύσας κυβέρνησης είχαν απλωθεί σαν πυρετός στις πόλεις μας, τις γειτονιές, τα σπίτια μας. Δεν ήξερες ποιος ήταν φίλος και ποιος εχθρός. Οι καταδότες караδοκούσαν στα στενά. Παρακολουθούσαν κάθε μας κίνηση. Μετά τις πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις και τη συνέχιση της οικονομικής ύφεσης, οι συγκρούσεις, οι αναταραχές, οι συλλήψεις είχαν γίνει καθημερινότητα, ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Πέρασαν έξι ολόκληρα χρόνια από όταν μπήκαμε στην κρίση. Στην αρχή παγώσαμε. Δεν ξέραμε πώς να αντιδράσουμε. Μόνο παρακολουθούσαμε. Αποσβολωμένοι, τρομοκρατημένοι. Στην αρχή με τον τρόπο που συνεπάγεται η άγνοια, έπειτα με το σκληρότερο φόβο που φέρει η γνώση.

Τα δελτία ειδήσεων και τα μέσα ενημέρωσης αναπαρήγαγαν διαρκώς νούμερα και όρους οικονομικούς, ακατάληπτους, δυσνόητους. Φαινόταν κανείς μας να μην καταλαβαίνει τι γίνεται. Σιγά-σιγά, κα-

ταλάβαμε. Όταν άρχισαν οι πρώτες περικοπές και οι πρώτες απολύσεις. Κι ύστερα, που ακολούθησαν κι άλλες, κι άλλες. Πιο άγριες κάθε φορά, ξεκουκουλωμένες από το μανδύα των εργασιακών δικαιωμάτων που θεμελιώθηκαν έπειτα από τόσους αιματηρούς αγώνες από εμάς για εμάς. Όλα αυτά τα νούμερα, οι όροι των οίκων αξιολόγησης, της ανταγωνιστικότητας, της επανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, του κουρέματος των καταθέσεων, της διαχείρισης του χρέους, του πληθωρισμού, του ΑΕΠ, της επιχειρηματικότητας, πήραν σάρκα και οστά όταν η ανεργία εκτινάχθηκε στα ύψη, οι επιχειρήσεις έκλεισαν, οι γειτονιές ερήμωσαν, οι εισαγωγές πολλών προϊόντων πάγωσαν, οι φίλοι μας ξενιτεύτηκαν. Όταν τα νοσοκομεία αδυνατούσαν πια να παράσχουν βασική φροντίδα στους ασθενείς και τα παιδιά λιποθυμούσαν στα σχολεία από την πείνα. Αυτά όλα πήραν σάρκα και οστά όταν ο κόσμος άρχισε να πηδάει από τα μπαλκόνια του, όταν τα επείγοντα δέχονταν ολοένα και περισσότερα περιστατικά απόπειρας αυτοκτονίας καθημερινά.

Ξαφνικά, οι δρόμοι ερήμωσαν. Κλειστήκαμε στα σπίτια μας, μουνδιασμένοι συνεχίζαμε επί σειρά ετών σιωπηλά τη ζωή μας, καθηλωμένοι μπροστά από μια τηλεόραση πληρωμένη, πιστό καθοδηγητή της έννομης εξουσίας και του αστικού εγχώριου και ξένου κεφαλαίου. Κανείς μας δεν αντιδρούσε. Σαν ναρκωμένοι, στραφήκαμε ο ένας εναντίον του άλλου. Αρχίσαμε να τρωγόμαστε μεταξύ μας, κατηγορώντας ο ένας τον άλλον, χωρίς να αναλαμβάνει κανείς μας ευθύνη, χωρίς να αναλαμβάνει κανείς μας δράση. Λίγες μόνο πορείες διαμαρτυρίας, με ξεχασμένα πανό και συνθήματα, που δεν είχαν τίποτα ουσιαστικό να πουν, τίποτα ουσιαστικό να προτείνουν. Πορείες που δραματικά έφθινε η παρουσία τους μέσα στο χρόνο. Όχι, δεν υπήρχε λύση. Εδώ χρειαζόταν κάτι άλλο, κάτι πολύ πιο μεγάλο από απλές συγκεντρώσεις.

Κι όσο η ύφεση βάθαινε, τόσο πιο έκδηλοι γίνονταν οι κίνδυνοι που παραδοκούσαν και η πολιτική σκηνή της χώρας βούλιαζε, σαν σε κινούμενη άμμο, μες στη σαπίλα που υπομονετικά χτίστηκε επί σειρά δεκαετιών. Η οικονομική κρίση απλά ξεδιάλυνε το τοπίο και έβγαλε στη φόρα τη σαθρότητα των πολιτικών θεσμών και την ανικανότητα της πολιτικής ζωής αυτού του τόπου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα. Τα πράγματα αγρίεψαν ειδικά μετά από την τελική αποτυχία της προηγούμενης κυβέρνησης –που ήταν η πρώτη αριστερή δύναμη

που κατέλαβε κυβερνητική θέση στην ιστορία της μεταπολίτευσης– να χαράξει μια νέα πολιτική, που θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για τη σταδιακή αντιμετώπιση της κρίσης και τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας.

Ο κόσμος γνώριζε να αντιδρά στη διαρκή επιβολή νέων δυσβάσταχτων μέτρων μέσω της διαδικασίας των εκλογών. Το πολιτικό σύστημα ήταν αρκετά ασταθές. Σχεδόν κάθε εννιά μήνες διενεργούνταν εθνικές εκλογές, στις οποίες κανένα κόμμα δεν κατάφερε να κερδίσει την απαραίτητη πλειοψηφία που θα εξασφάλιζε μια σταθερή και συνεκτική διακυβέρνηση. Το αποτέλεσμα ήταν οι κυβερνήσεις συνεργασίας, αποτελούμενες από κόμματα προερχόμενα από διαφορετικούς ιδεολογικοπολιτικούς χώρους, που, υποκινούμενες από ιδιοτελή συμφέροντα και προσωπικά κίνητρα, παλινδρομούσαν ανάμεσα σε μια ρητορική αντίστασης στην εκ των έξω επιβαλλόμενη οικονομική και κοινωνική πολιτική, που είχε αντιλαϊκό και αντεθνικό χαρακτήρα, και σε μια πολιτική συμμόρφωσης, που οδηγούσε στην τελική ψήφιση των νομοσχεδίων υπό τη δικαιολογία υπηρετήσης της πατρίδος περί της αποφυγής περαιτέρω δεινών και βασάνων για τον ελληνικό λαό, τον οποίο η πολιτική των προηγούμενων –και ευρισκόμενων ακόμη στην εξουσία, κατά τα άλλα– κυβερνήσεων καταδίκασε εις αργό και βασανιστικό οικονομικό θάνατο. Η εκλογή του κόμματος της Εθνικής και Κοινωνικής Αντεπίθεσης (ΕΚΑ) το Γενάρη του 2014, αποτελώντας την πρώτη επίσημη αριστερή κυβέρνηση στη χώρα, σήμανε το αίτημα της ανάγκης αλλαγής πολιτικής και γέμισε τον κόσμο με ελπίδα. Ωστόσο, όποιες ελπίδες γεννήθηκαν μαράζωσαν γρήγορα, σαν λουλούδι βγαλμένο απ' το νερό, όταν η ΕΚΑ κατέληξε να ακολουθήσει ακριβώς την ίδια λαϊκίστικη νεοφιλελεύθερη πολιτική, γνωστή παρακαταθήκη της πλειοψηφίας των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων, και ακόμα περισσότερο την πολιτική των μνημονίων, των περικοπών, της ανέχειας, της ανεργίας, της φτώχειας. Την αποτυχία της ΕΚΑ να ολοκληρώσει το αρχικό της έργο, που δεν ήταν άλλο από τη δημιουργία λογικών προϋποθέσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης με όρους ευνοϊκούς και όχι αιμοσταγούς εκδικητικότητας, ακολούθησε το χάος.

Οι τελευταίες εκλογές του περασμένου Γενάρη διενεργήθηκαν υπό ένα καθεστώς επισφαλούς τρομολαγνείας. Με κλειστές τράπεζες και περιορισμό στην κίνηση κεφαλαίων, τα μέσα ενημέρωσης

διαλαλούσαν νυχθημερόν την περίτρανη αποτυχία της κυβέρνησης και τις καταστροφικές συνέπειες αυτής της αποτυχίας, που χωρίς την άμεση λήψη μέτρων θα οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στην –επίσημη πλέον– πτώχευση της χώρας και την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παντού επικρατούσε πανικός. Οι εξαγγελίες για ενδεχόμενη πτώχευση σε μια χώρα με τις νωπές ακόμη μνήμες της κατοχικής πείνας πήραν πολύ εύκολα διαστάσεις επιστράτευσης, με τους πολίτες να αδειάζουν τα ράφια των σούπερ μάρκετ και να προμηθεύονται είδη πρώτης ανάγκης, φοβούμενοι τα χειρότερα.

Η ΕΚΑ δεν κατάφερε να συγκεντρώσει το απαραίτητο ποσοστό που θα της εξασφάλιζε την είσοδό της στη Βουλή. Την εντολή για σχηματισμό κυβέρνησης πήρε το Λαϊκό Εθνικιστικό Κίνημα (ΛΑΕΚ), που ήδη, με την αρχή της κρίσης, είχε αρχίσει να αυξάνει τη δύναμή του και που τα τελευταία χρόνια είχε παγιώσει τη θέση του τόσο στο κοινοβούλιο, όσο και στην καθημερινή μας ζωή. Η επόμενη μέρα των εκλογών δεν έμοιαζε με καμία άλλη. Η ΛΑΕΚ σχημάτισε κυβέρνηση με το κόμμα της Νέας Δεξιάς (ΝΕΔΕ), η οποία, με το πρόσχημα της ανάγκης σωτηρίας της χώρας και περιχάραξης του δημοκρατικού πολιτεύματος –που ευρίσκονταν σε κίνδυνο από τις άναρχες και ριζοσπαστικές δυνάμεις του τόπου– και προκειμένου να μαζέψει τα ασυμμάζευτα της προηγούμενης κυβέρνησης, που μας έφερε στο χείλος του γκρεμού, είχε την υποχρέωση να αναλάβει την ευθύνη, με όποιο πολιτικό κόστος και παρά την τεράστια ιδεολογική απόσταση που τη χώριζε με το κατά τα άλλα συνάδελφο κόμμα, περί σωτηρίας της πατρίδος.

Η νέα, λοιπόν, κυβέρνηση ΛΑΕΚ-ΝΕΔΕ –ή αλλιώς των «λακέδων», όπως τους προσφωνούσαν περιπαιχτικά– ξεκίνησε, προς έκπληξη όλων, δυναμικά την πολιτική της πορεία. Προχώρησε σε καταγγελία του μνημονίου, αιτούμενη τη συνολική διαγραφή του χρέους ως παράνομου. Προχώρησαν επίσης στην αναθεώρηση του Συντάγματος. Η νέα πρόταση υπερψηφίστηκε, δεδομένου ότι κατείχαν τη συντριπτική πλειοψηφία. Το νέο Σύνταγμα προέβλεπε τη μείωση του αριθμού των βουλευτών από τους τριακόσιους σε μόλις εκατό και τη σημαντική μείωση των συνεδριάσεων της Βουλής. Με αυτόν τον τρόπο, το κοινοβούλιο κατέληγε να έχει καθαρά επιτελεστικό χαρακτήρα απλής υπερψήφισης μέτρων – που άλλωστε, σύμφωνα με τους τεχνοκράτες, τελικά εξυπηρετούσε τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, η οποία

εμποδιζόταν από την αέναη συζήτηση που προωθούσε το πνεύμα του κοινοβουλευτισμού και που επιπλέον σήμαινε περικοπές δαπανών.

Οι Ευρωπαίοι εταίροι μας, οι κατά τα άλλα γνήσιοι συνεχιστές και διασφαλιστές των αξιών και προταγμάτων του ευρωπαϊκού διαφωτισμού, θορυβήθηκαν ιδιαίτερα από την άνοδο της ακροδεξιάς στην εξουσία, το φάντασμα της οποίας πλανιόταν ήδη απειλητικά στην Ευρώπη της κρίσης. Ωστόσο, παρά τη σκληρότητα και την προπαγάνδα γκεμπελικού τύπου που ασκήθηκε στις προηγούμενες κυβερνήσεις, με αποκορύφωμα αυτήν της ΕΚΑ, η νέα κυβέρνηση συνεργασίας προϋπαντήθηκε με συγκρατημένη αισιοδοξία και έλαχε αρκετά προνομιακής μεταχείρισης.

Έπειτα από μαραθώνιους διαβουλεύσεων, συμφωνήθηκε η μερική διαγραφή του χρέους της χώρας και ο ορισμός ενός σταθερού, αρκετά χαμηλού επιτοκίου αποπληρωμής των δανείων. Προς αντάλλαγμα αυτής της γενναιοδωρίας, εγκαθιδρύθηκε στην Αθήνα εντεταλμένο κλιμάκιο αποτελούμενο από τεχνοκράτες οικονομολόγους, έχοντας πλήρη δικαιοδοσία να ελέγχει και να αποφασίζει για τα σημαντικά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της χώρας. Η νεοφερμένη «επιτροπή ελέγχου» μπορεί για πολλούς να μη διέφερε από την Τρόικα, πρακτικά ελάμβανε όμως ρόλο νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, με την ελληνική κυβέρνηση να απολαμβάνει τα εύσημα για τη σωτηρία της πατρίδος και την αναίμακτη λύση του ελληνικού δράματος, αποτελώντας τελικά όργανο υλοποίησης της ευρωπαϊκής πολιτικής. Ουσιαστικά, αυτό που συμφωνήθηκε μετά χαράς ήταν η απόλυτη παραχώρηση της εθνικής κυριαρχίας, με φαινομενικά δελεαστικούς οικονομικούς όρους.

Από την άλλη, η ΛΑΕΚ είχε την ολοκληρωτική ευθύνη να διασφαλίζει την τάξη και την κοινωνική συνοχή· και, φυσικά, όπου «τάξη» σήμαινε βούρδουλας, αστυνόμευση, καταστολή, επιτήρηση, τιμωρία. Η αύξηση της εγκληματικότητας αποδόθηκε στην αυξημένη εισροή μεταναστών και προσφύγων, οι οποίοι κλείστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και απαγορεύτηκε η περαιτέρω είσοδός τους στη χώρα, λαμβάνοντας αυστηρά μέτρα περιφρούρησης στο Αιγαίο και τη δυτική Θράκη. Επιπλέον, η εθνική συνοχή απειλούνταν από την οργανωμένη δράση αναρχικών δυνάμεων που, σύμφωνα με την επίσημη ρητορική, προστατεύονταν και ενισχύονταν από τα αριστερών

φρονημάτων κόμματα της αντιπολίτευσης και τα οποία επομένως, λειτουργώντας ως εχθροί του κράτους, κρίθηκαν ως εγκληματικές οργανώσεις και κηρύχτηκαν παράνομα.

Πράγματι, τον τελευταίο καιρό –και ενώ για πολλά χρόνια φαίνεται να μην υπήρχε καμία αντίσταση– είχε κάνει την εμφάνισή της μια εξτρεμιστική οργάνωση, η οποία δρούσε στην παρανομία. Είχε δώσει το στίγμα της ένα χρόνο τώρα, αλλά με την απροκάλυπτη δράση της ΛΑΕΚ οι εμφανίσεις της γίνονταν όλο και πιο συχνές. Επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα, γραφεία υπουργών και κυβερνητικών στελεχών, απόπειρες απελευθέρωσης πολιτικών κρατουμένων και μεταναστών. Οι συγκρούσεις και οι ένοπλες συρράξεις είχαν πια γίνει καθημερινότητα. Κανείς δεν αισθανόταν ασφαλής. Και η απάντηση της κυβέρνησης απλωνόταν κάθε φορά με μεγαλύτερη μανία. Με μεγαλύτερη σκληρότητα. Είχαν συγκροτηθεί ειδικές μονάδες εφόδου, αποτελούμενες από σκληροπυρηνικά μέλη του κόμματος, που είχαν δεχτεί ειδική στρατιωτική εκπαίδευση και είχαν ως στόχο τη βίαιη καταστολή επαναστατικών εκδηλώσεων, τον εντοπισμό και την εξολόθρευση παράνομων οργανώσεων και την εξάλειψη κάθε ίχνους έμπρακτης ή ιδεολογικής εναντίωσης.

Συστάθηκε επίσημη Υπηρεσία Πληροφοριών, η οποία συνιστούσε ειδική υπηρεσία κατασκοπείας και, σε συνεργασία με τα τάγματα εφόδου, ήταν υπεύθυνη για την αναζήτηση πολιτικών αντιφρονούντων και τη συλλογή πληροφοριών που αφορούσαν την «ασφάλεια του έθνους». Σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, ο στρατός έκανε περιπολία στους δρόμους. Ο αυστηρός έλεγχος ήταν απaráμιλλη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της κοινωνικής ευταξίας.

Πολύ φοβόμουν ότι εκείνο το βράδυ μπλέχτηκα σ' αυτό το γαϊτανάκι του πολέμου. Γι' αυτό δεν μίλησα. Φοβήθηκα για μένα. Μα ακόμα πιο πολύ, φοβήθηκα για εκείνους. Μα και σε ποιον να μιλήσω, άλλωστε; Έμοιαζαν όλα σαν βγαλμένα από το ταραγμένο μυαλό ενός μικρού παιδιού. Όλα γύρω από εκείνο το βράδυ άρχισαν να περιπλέκονται στο νου μου. Κάποιες φορές δεν μπορούσα να ξεχωρίσω το όνειρο από την πραγματικότητα. Μήπως άραγε τα ονειρεύτηκα όλα αυτά; Μήπως, προσπαθώντας να μην τρελαθώ, έψαχνα να πιαστώ από απελπισμένες φαντασιώσεις; Ακόμα κι έτσι να 'ταν, μετά από πολύ καιρό ένιωθα πάλι ζωντανή.

Τον πρώτο καιρό, σαν κάτι να περίμενα. Έψαχνα μέσα στους δρόμους, κοιτάζα μες στο σκοτάδι. Έπλεκα ιστορίες με το νου. Σαν ερχόταν η νύχτα, μια γλυκιά αγωνία μου κόρωνε το αίμα. Έβρισκα μια δικαιολογία να βγω έξω, να χαθώ μες στους ανίσκιωτους δρόμους. Σε κάθε σάλεμα του ανέμου, σε κάθε ήχο που τάραζε τη σιωπή, έψαχνα να τον βρω. Κι όσο μάκραινε ο καιρός, έμεινε να καταδιώκει μονάχα τα όνειρά μου. Το μόνο τόπο που θα μπορούσαν αυτές οι δυο ψυχές να βρουν γαλήνη. Κάθε βράδυ βρισκόμασταν και κάπου αλλού. Πότε σε μια συναυλία, συναντιόμασταν τυχαία, ύστερα σε κάποιο φιλικό σπίτι, σε κάποιο πάρκο, μπροστά από μια μικρή λιμνούλα. Κοιταζόμασταν βαθιά, με ένα βλέμμα είχαν όλα ειπωθεί και δεν χωρούσαν πια δικαιολογίες, απολογίες και συγγνώμες, δεν είχε τίποτα σημασία πια, μόνο που ήμασταν εκεί, μόνο που βρεθήκαμε ξανά. Δεν μιλούσαμε· δεν υπήρχε τίποτα να πούμε, τα λόγια δεν έφταναν. Μόνο γελούσαμε, γελούσαμε γεμάτοι ευτυχία. Και καθόμασταν αγκαλιά. Κάθε βράδυ περίμενα να τον δω. Πρώτα έψαχνα αυτό το βλέμμα κι ύστερα ένα γλυκό φιλί στο στόμα. Ούτε ένα φιλί δεν μου χάρισε όλα αυτά τα βράδια που σε είχα κοντά μου, σε είχα δικό μου. Μα δεν με ένοιαξε, αρκεί που ήσουν εκεί. Πες μου, τι άλλο μπορεί να είναι ο έρωτας αν όχι αυτό;

Σαν το φως της μέρας με τραβούσε βίαια απ' το λήθαργο, βούλιαζα πάλι μες στην απελπισιά. Για λίγο, πάλι η ζωή μου είχε αποκτήσει νόημα. Μόνο για λίγο. Πόσο θα ήθελα ζωή να γίνονταν τα όνειρά μου κι αυτή η ζωή που ζούσα να χανόταν αντί για σένα κάθε πρωί μέσα στις στάχτες ενός αρρωστημένου μυαλού.

Πώς άφησα να περάσουν τόσα χρόνια; Έχω χάσει πια τη δύναμη. Τη δύναμη να παλέψω για μένα. Έμεινα απλός θεατής της ζωής μου, όπως πολλοί άλλοι. Όπως όλοι. Τα χρόνια να περνούν κι εγώ σταματημένη στο ίδιο σημείο. Ασάλευτη. Κι ένα κενό να μου τρυπάει την καρδιά. Ένα κενό που διαρκώς μεγαλώνει και όλο με καταπίνει, με ρουφάει με μανία. Θέλω τόσο πολύ να παραδοθώ πια. Κουράστηκα να παλεύω με το σκοτάδι. Νιώθω τόσο κουρασμένη πια. Θέλω μόνο να αφεθώ, να το αφήσω να με κατακλύσει. Έχει, άλλωστε, κάνει τη δουλειά του όλα αυτά τα χρόνια. Ποιο το νόημα τώρα πια; Ποιο το νόημα να παλεύεις, όταν πια όλα έχουν χαθεί;

Οι μέρες περνούσαν. Είχε πια μπει ο Δεκέμβρης και τα πρώτα χριστουγεννιάτικα δέντρα έκαναν την εμφάνισή τους στο κέντρο της